

אותה קיבלו חנם

כתבה נורית זרחי

איורים הילה חבקין

הוצאת הקיבוץ המאוחד 1995

על הספר

מרגול גדלה אצל הדודים שלה, כי הוריה נסעו לחו"ל ולא חזרו. היא קיבלה במתנה שני אפרוחי אווזים וגידלה אותם במחסן של הבית. הדוד בן הציע לקרוא להם רמוס ורומולוס על שם הילדים התאומים שהקימו את העיר רומא.

מרגול מגדלת את האווזים במסירות רבה ומעניקה להם את כל האהבה שחסרה לה. בבית הספר הכניסו אותה לכיתה א', למרות שהייתה גדולה יותר, כי לא היה מקום בכיתה ב'. היא יושבה בסוף הכיתה ולא גילתה שידעה לקרוא. בני הכיתה שלה קראו לה "מרגול חרגול" עד שהתחילו לפחוד מהאווזים שלה. גם המורה והמנהל לא גילו הבנה כלפיה. יום אחד הגיעה להקת אווזים, ורמוס ורומולו עפו אליהם. מרגול עפה אתם על גבו של רמוס.

תוך כדי כך היא הבינה שהיא רוצה לחזור אל הדודה חסיה והדוד בן שאותם היא מכירה, ולא לחפש את האנשים שעזבו אותה. היא מחליטה לחזור אל בית הדודה והדוד:

"זה באמת לא נעים לה שרמוס ורומולה , שרק היום התחילו לעוף, צריכים בגללה לעשות את כל הדרך חזרה--- אבל מה לעשות שדודה חסיה ודוד בן גרים פה, ואותם היא ממש מכירה. נכון, הכי טוב היה שיהיה מישהו שיאהב אותה יותר מן הכל."

האוזים שלוקחים גם את הדודה חסיה למעוף קצר, עוזרים לה להבין: " כמה ילד אחד בעולם הוא קטן- יותר מזבוב או נקודה. צריך לאהוב אותו מאד כדי שיתאים לגודל של העולם."

לאחר שהדודה חסיה הבטיחה " ממש כמו אמא אמיתית" הם ממשיכים לטוס למרחק.

הספר כתוב ברגישות ובונה אירה קסומה, מרמז על דברים, ואינו אומר אותם באופן גלוי, כך שלמרות הלשון הקלה להבנה, יש צורך בקריאה קשובה כדי להבין את העלילה, הדמויות והמסרים.

נושאים לשיחה בעקבות הקריאה:

מקום וזמן

בספר אין הגדרה של מקום וזמן, האיורים של הילה חבקין ממחישים ומעמיקים תחושה זו וכך הופכים הנושאים בספר לאוניברסליים.
אפשר לדון בנושא המקום והזמן בסיפור ובאיורים.

הצורך באהבה

מרגול מחפשת את האהבה, תחילה דרך יחסה אל האווזים. לאחר מכן היא מבינה שאת האהבה תמצא בבית הדודה. הדודה מצידה מבינה שהיא צריכה להעניק אהבה לילד, שהוא חסר אונים מול העולם הגדול.

המורה תדון עם התלמידים על נושא זה מנקודות מבט שונות.

הצורך במשפחה

מרגול הייתה מוכנה לעוף עם האווזים לעולמות רחוקים שאינה מכירה, אולי כדי למצוא את המשפחה שלה, כפי שנרמז בסיפור. אולם כשהבינה שהם זנחו אותה, הבינה גם שהמשפחה שלה הם הדודה והדוד. ואמנם לאורך כל הסיפור הקורא יכול לראות את יחסם החם של הדודה והדוד למרגול, עוד לפני שמרגול מבינה זאת. המורה תדון עם התלמידים על מושג המשפחה ועל כך שיכולות להיות משפחות מסוגים שונים.

הצורך להיות מקובל בחברה

"מרגול- חרגול" קראו לה הילדים בכיתה, רק מפני שהייתה שונה. מצד שני מרגול מנעה מהילדים להכיר אותה, הסתירה מהם שהיא כבר יודעת לקרוא וניסתה להתנהג כמוהם ולא להיות מי שהיא באמת. התנהגותם הנלעגת של המורה יוספה ושל המנהל מר שפרוני היא פניה אל המבוגרים הקוראים את הספר, והמלצה מוסווית להיות רגישים יותר לזולת, ולהימנע מנוסחאות בדיבור ובחשיבה. המורה תדון בכיתה על ההתנהגות של התלמידים, וגם על התנהגותה של מרגול ועל הדרכים לשנות התנהגות כזו. בכיתה בוגרת אפשר להתייחס גם לדמויות של המבוגרים.

חיות מחמד

הילדים יספרו על חיות המחמד שיש להם בביתם, כיצד הם מטפלים בחיות, מה יחס המשפחה אליהן, כיצד קיבלו אותן, או, אם אין להם חיות, על חיות מחמד שהיו רוצים לגדל.

דמיון ומציאות

הסיפור נע בעלילתו בין דמיון ומציאות, מצד אחד הילדה נמצאת בסביבה מציאותית לגמרי, כולל בית הספר שיכול להיות בית ספרו של כל קורא, מצד שני הילדה והדודה עפות על גב האווזים, שמתנהגים כבני אדם. המורה תדון עם התלמידים בגבולות שבין הדמיון לבין המציאות בספר. אפשר להיעזר לצורך זה גם באיורים.

משמעות השם " אותה קיבלו חינום"

המורה תדון עם התלמידים על משמעות השם, שמתייחס גם למרגול אך גם לאווזים. יש לשם זה משמעות כפולה: חיובית ושלילית. המורה תדון על המעבר מהמשמעות השלילית של השם (הילד שאף אחד לא רוצה בו) אל המשמעות החיובית של השם (קבלת החיות האהובות, הילד האהוב)

חיפוש מידע

התלמידים יחפשו בספרי עזר מי היו רמוס ורומולוס, ובאיזה הקשר הצילו האווזים את רומא.

לשון

לשוננו של הספר משלבת סממנים מלשון הדיבור בתוך הטקסט. כיצד נותנים הוראות בלשון הדיבור ובלשון התקנית?

בספר מובאות ההוראות גם בצורה התקנית וגם כפי שמקובל לדבר היום:

א. צורת העתיד

הילדים אומרים:

"תזוזו תזוזו, האוזים שלה משוגעים. הם נושכים".

"תזהרו, תברחו"

"סליחה, תחזרו", אומרת מרגול לאווזים.

במשפטים שראינו משתמשים בזמן עתיד כדי להביע פקודה, זו הצורה המקובלת היום בדיבור.

ב. צורת הציווי

המורה יוספה אומרת: "צאי רגע, מרגול"

"חכו לי, קחו אותי אתכם", אומרת מרגול לאווזים.

עופו קדימה, עופו קדימה, אומרים האווזים.

"מרגול, רדי מיד חזרה", אומרת הדודה.

במשפטים שראינו מופיעה צורת הציווי התקנית. משתמשים בה בדרך כלל בלשון הכתובה, ובדיבור רשמי כגון: בקריינות של החדשות, בנאומים, בחדר הכיתה וכו'.

פעילות לתלמידים בנושא מתן הוראות

1. בחרו את הצורה התקנית מבין שתי האפשרויות:

תמסור/מסור לי את הכדור

ספרי/תספרי לי מה היה היום בבית הספר

הפסיקו/תפסיקו להפריע לי כל הזמן

תעזור/עזור לי לרגע

תיקחי/קחי ממני את הספר הזה

שימי/תשימי את הבגדים במקום

2. שנו את ניסוח הציווי מלשון עתיד לציווי תקני:

תעזור לי להזיז את הפסנתר.

תיקחי את השמלה הלבנה.

תספרי לי סיפור.

תשמעי את רעש הגלים.

הכינו ד"ר איה מרבך וד"ר רחל עזוז

מחברות סדרת ספרי הלימוד "לשון ועוד"